

בר מצוה (3)

זמן הבר מצוה

קטן שמלאו שנותיו י"ג נעשה גדול ובר מצוה, ומתחייב בכל מצוות ועונשי התורה, וכן שנו חכמים: בן י"ג למצוות. הביטוי "בר מצוה" לגבי קטן הנכנס למצוות מופיע לראשונה בתקופת הראשונים, כשאין אב, הבן חייב לפדות את עצמו לכשיגדל ויהיה בר מצוה, (אבות פ"ה מכ"א, אור זרוע סימן קי"ד). בלשון הגמרא, נאמר שנעשה איש בהיותו בן י"ג שנה ויום אחד, וזאת להוציא משאר דיני התורה שאומרים בהם מקצת היום ככולו, אלא צריך שיהיו י"ג שנים שלמות. אמנם לגבי יום הלידה, הסכימו רוב הפוסקים, שאומרים בו מקצתו ככולו, ולכן מיד בליל היכנסו לשנת הי"ד נעשה בר מצוה, ואין צריך להמתין עד שעת לידתו, שיהיה בן י"ג מעת לעת.

ספר "דורות דרשה, אוצר ההלכה והדרוש לבר מצוה"

בר מצוה, בן של התורה והמצוות

בגיל הבר מצוה מקבל בן זה 'אב חדש', מדריך אחר שמגדל אותו ומורה לו את הדרך והיא התורה ומצוותיה, ומכאן השם "בר מצוה", פרוש: בן מצוה, לפני כן הוא היה בן של אביו, עכשיו הוא נעשה לכאורה בן של מצוה וזהו מקור השם. התורה, לשון הוראה, שמורה דרך במהלך החיים, יש לדעת שלתורה יש עינים. התורה היא כמו נר שמאיר ומנתב דרך בשבילי החיים ומורה הלכה, על כל צעד ושעל התורה מנתבת וקובעת את דרכו של בן זה. יש 'לחיות' את העיקרון שהתורה קובעת את הנעשה ולא הסברא וההרגשה. לתורה יש את ההיגיון והידע הצודק, זה הבר מצוה, בן של מצוה שהולך בדרכה בלבד אף על פי שסותר את סברתו והרגשתו האישית. בחושך של העולם הזה, יש לדעת שהתורה יודעת את המועיל והטוב לנו היותר.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "אמונה שלמה"

נער הבר מצוה צריך לקבל עליו שני דברים

(א) להתרחק מחבר רע, חבר מקולקל הוא בבחינת אבי אבות הטומאה, ומהו חבר רע? כל מי ששפת דיבורו אינה נקיה, וכן שמושך את חברו לעשות מעשים לא טובים. חבר טוב, לעומת זאת, הוא זה שגורם למתחברים אליו לרצות לעשות דברים טובים, וחשיבותו לאין ערוך.

(ב) להתחזק באופן מיוחד בקיום מצות כיבוד אב ואם, שהיסוד של כיבוד אב ואם הוא הכרת הטוב, כפי שכתב "ספר החינוך" (מצוה לג): שרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עימו טובה, ולא יהיה נבל

ומתנכר וכפוי טובה, שזה מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, כי יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המידה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת הקב"ה, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלמות איבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאילולי הנפש שחננו הקב"ה יהיה כסוס כפרד אין הביין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו ברוך הוא.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "אמונה שלמה"

שמחה ותודה מתוך הכרה עצמית

ב"חתם סופר" (פרשת ויחי) עמד על השאלה מה טעם לא צייתה התורה לקבוע שמחה ביום הבר מצוה. ומדמה זאת לשאלה האמורה למה לא צייתה התורה על שמחה בחג השבועות מצד קבלת התורה, אלא מצד שמחת הבכורים וקציר החיטים של יבולי השדה שבימים אלו. ומבאר: כל ענין השמחה על קבלת התורה היא ביטוי להכרת הטוב על מתן נחליאל שאנו מקבלין מעצמנו את עול התורה והמצוות בשמחה. ולכן, אילו נתפרשה מצות השמחה בתורה, היתה נכללת גם היא בתורה, כעול על צוארינו, ושוב אין זה גדר של שמחה שצריכה להיות מתוך הכרת הטוב מצד עצמינו.

ולפיכך לא כתבה התורה את צווי השמחה ביום מתן תורה, ולא עוד אלא שהזכירה את השמחה הטבעית שיש לאדם בתקופה זאת מצד קציר יכול שדותיו, כדי שיהודי יזכור בעצמו את יום מתן תורה ויעלוז בקבלת יום זה, ומתוך עוצם שמחת התורה? ישכל את השמחה הגשמית של קציר החיטים של ימים אלו. ואולי זה גם הטעם ש"שמחת תורה" שהיא שמחה לגמרה של תורה לא הוזכרה בתורה וגמרא.

ובזה מפרש ה"חתם סופר" את ענין השמחה ביום הבר מצוה שלא נזכרה בתורה, וזאת, כדי שהשמחה תהיה שלימה מתוך עצמינו באתערותא דלתתא, ולא מתוך חובה ועול, שהיא ניגוד למהותה של מידת הכרת הטוב עצמית. ואפשר להוסיף שעושיין שמחה זו בזמן שנעשה גדול שזה גדר של "בכורי חטים", שמגיע לשלימות הגוף והנפש, וזה גורם של שמחה מצד עצמו הנהוג גם באומות העולם בהגיע הבן לבגרות, ולעומת זה כל

שמחתו של יהודי כאשר נעשה גדול היא שזוכה לקבל עול תורה ומצוות, וזה עולה ומתגבר על השמחה הטבעית הגשמית של ההורים והנער ביום זה שנעשה גדול ומגיע לבגרות.

ספר "דורות דרשה, אוצר ההלכה והדרוש לבר מצוה"

ילד שנעשה בר מצוה בפורים

ישנו נידון מענין המופיע בספרי האחרונים לגבי ילד שנעשה בר מצוה בפורים שחל להיות בשבת ששייך ביום שושן פורים בירושלים, שנקרא 'פורים משולש'. בפורים משולש קוראים את המגילה ביום שישי. וכפי שמוכא במסכת מגילה, אסרו חכמים לקרוא מגילה בשבת, שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, ויעבור על איסור תורה, ולכן מקדימים את קריאת המגילה ליום שישי.

ובענינו, הלא בערב שבת הילד עדיין נקרא קטן, וכיצד יועיל לו לשמוע את המגילה ביום שישי בקטנותו, שאז הוא חייב רק מדין חינוך להוציאו ידי חיובו בשבת שאז כבר יהיה גדול מעיקר הדין.

יש הסוברים (ציץ הקודש) לומר: שבמקרה כזה יקרא הקטן שהגדיל בשבת, כיון שגזרת חכמים לקרוא בשבת 'שמא יעבירונו', היא דוקא לכלל עם ישראל, אך כשכל עם ישראל מצווים לקרוא ביום שישי, לא גזרו חכמים על יחיד 'שמא יעבירונו', כמו שכתב הר"ן (ר"ה כט:), שזו הסיבה שלא גזרו במילה שבת 'שמא יעבירונו' על הסכין. אך כל גדולי הפוסקים (פתי תשובה או"ח סימן תרפ"ח), חלוקים וסוברים שבשום אופן אין לקרוא את המגילה בשבת, כיון שמחמת הגזרה של 'שמא יעבירונו' הפקיעו חכמים את דין הקריאה משבת לגמרי. וכשקורא בערב שבת, נחשב לו כאילו קרא בזמנו, כי אותה שנה נחשב זמן קריאת מגילה בערב שבת. ולכן הקטן אינו מחויב באותה שנה בקריאת המגילה, ויקרא בערב שבת מדין חינוך.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "אמונה שלמה"

סייעתא דשמיא מיוחדת 'נשלחת לחתן בר מצוה'

כתוב ב**זוהר הקדוש** (פרשה וישלח): עד שלוש עשרה שנה האדם עובד ומשתדל בנפש חיה, מי"ג שנה ומעלה, אם רצונו להיות זכאי, נותנים לו נשמה קדושה עליונה שנחצבה מכסא כבודו של מלך מלכי המלכים הקדושים ברוך הוא. הרי לנו את הסיוע והעזרה העצומה שנותנים לבר מצוה בגיל שלוש עשרה, אם רוצה להיות זכאי, שולחים לו נשמה עליונה, כדי שיוכל לבצע את רצונותיו ושאפותיו.

ביום הבר מצוה ניתנים לו כוחות עליונים אדירים, סיוע ביראת שמים, בהתמדת התורה. אך צריך להשתמש בכוחות הללו לעבודת ה', ולא לבזבז אותם על מילי דעלמא.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "אמונה שלמה"

הלכה: מנהגי יום הבר מצוה

יום הבר מצוה הוא יום טוב לנער ולאביו, ולובשים בו בגדי שבת, ויש שנהגו שאין אומרים תחנון בבית הכנסת שמתפלל בו הנער ביום זה, וסמכוהו על הכתוב "כחתן יכהן פאר", ואין פאר אלא תפילין, והיינו נער בר מצוה שמניח תפילין לראשונה ולכן דינו כחתן שאין אומרים לפניו תחנון, ויש שחולקים על זה. מוכא בתז"ל: מנהג טוב היה בירושלים שנער הבר מצוה היה אביו מוליכו ומקרבו לפני כל זקן וזקן כדי לברכו ולחזקו ולהתפלל עליו שיזכה בתורה ובמעשים טובים. כתב הרמ"א (או"ח סי' שמ"ג ס"א) ביום שנעשה בר מצוה ראוי לנער שיקבל איזה דבר לתשובה ולכפרה על עבירות שעשה בקטנותו, אף על פי שמצד הדין אינו צריך תשובה על עבירות הללו.

ספר "דורות דרשה, אוצר ההלכה והדרוש לבר מצוה"

פתגם: כשאבא שבשמים נותן מעבר למצופה הוא מצפה ל'מעבר'.
ספר "שמחה"

חקירה: קטן: בר חיובא והתורה פטרנו (פטורי חיובי), או שאינו בר חיובא (פטור שלילי, שלא חויב כלל) (קונטרסי שיעורים קידושין כד- יב ד"ה וסברא: אינו בר חיובא)
ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: חצי הלל

יהודי כפרי נכנס פעם אצל רב מעיר ושאלה בפיו: בסידור התפילה שלי כתוב שבראש חודש אומרים חצי הלל. אך נבוך אני ולא אדע איזה חצי אומרים, חצי ראשון או חצי שני.
ספר "חד וחלק" חלק ד' (דף מה)

מזל טוב לנכדי אריאל בן חביב, שיזכה להיות גדול בתורה.

פורים שמח

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'זות בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה, רינה בת פיבי, רבקה בת ליה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה. זרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן משה. מסעודה בת בלח.

